

maar de werking dezer beheerschende, collectieve machten in het partieele is moeilijk zichtbaar. Het geïsoleerde woord, als meest reëel, althans meest grijpbaar taalelement, schijnt telkens aan een eigen gang van ontwikkeling onderworpen. De ken-nende subjectiviteit bekoopt de transparantie en de exacte bepaalbaarheid van het geïsoleerde met de machteloosheid om tegelijk het alomvattende in rekening te brengen en zoo is de blik met noodwendigheid gericht naar een zijde.

Tegenover het historische taalgebeuren is het kennismemend sub-ject vervuld met een bewogenheid die niet logisch is. Men zou deze „sympathie” in den oorspronkelijken zin van het woord kunnen noemen. Deze houding der bewogenheid zien wij als echt, constitutief kennen en we gaan er enkele bijzondere nuan-ceeringen van na. Voor het gezichtspunt der reductie op het on-persoonlijke is er slechts *verandering*. Het eenlijnig voortschrijden van den tijd is in een formule vastlegbaar. Alles wat gebeurt, geschiedt binnen dit schema. Maar niets wordt er uit geboren, geen enkele inhoud wordt er uit verstaanbaar en daarom is deze kenvorm er een van slechte objectiviteit. Juist omdat alles erin mogelijk is, zien wij er niets. In de beziening van dien historischen gang schouwen wij zelden voorspellend voorwaarts, maar meestal achterwaarts, en met bijzonderen aandrang terug naar de gren-zen van het historisch gegeven. Het verwijlen bij het *oer-oude* is een phenomeen van bijzondere qualiteit. Achter het uiterste dat zichtbaar wordt wenkt de openbaring van datgene wat aan deze zijde der grenzen niet gevonden werd. Deze belangstelling wordt nog gevoed door de convergentieverschijnselen. De stati-sche systematiek beheerscht wel een menigvuldigheid, maar ze weet er verder logisch geen raad mee. In het historisch perspectief opent zich het uitzicht op gemeenschappelijken oorsprong van wat empirisch wel trekken van overeenkomst toont, maar niet gelijk is. De gereconstrueerde of ook reëel aanwijsbare grond-vorm van wat zich in een taalgroep differentieert is als 't ware de oorsprongswet die de ontplooiing mogelijk maakte. In de indogermaansche groep, dit proefveld van alle historisch-ver-